

KUN MIKLÓS JENŐ

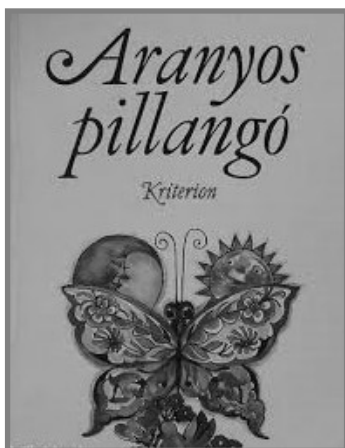
Móra vers? – Pósa vers! Az *Aranyos pillangó* nyomában

Pósa Lajosné költéségén 1908-ban hagyta el a nyomdát egy könyvecske, amely az előző századforduló legnagyobb hatású ifjúsági írójának, *Pósa Lajosnak* verseibe szedett életbölcseseit tartalmazta. A címe: *Hegedűszóban szép mese*. Egyik-másik antikváriumban időnként felbukkan a mű utánnomása is (1928), melyet a már özvegy Pósané rövid előszóval látott el. A változatlanul 1908-as évszámot feltüntető, puhafedelű borítékon költőnk ismert, nagybajúszos arcképe. Az általában egyszakos rigmusoknak nagyjából a negyede eredeti darab, a többi Pósa korábbi, olykor eltérő címek alatt közölt verseiből vett részlet, illetve azok átalakított változata.

A ciklus egyik darabja a *Ne kevélykedjél* címet kapta (24. p.):

*Szép vagy, lepke, szép vagy,
De ne kevélykedjél!
Fű, fa, virág tudja,
Hogy hernyóból lettél.*

2006 tájékán hozzájuttam a Kriterion Kiadó kolozsvári szerkesztősége által gondozott *Aranyos pillangó* című kötet második, 2002-es kiadásához. (Az első 1994-ben jelent meg.) A Csetriné Lingvay Klára szerkesztő és tankönyvíró által óvodások és kisiskolások számára összeállított, példaértékű gyermekversgyűjtemény 121. oldalán olvashatjuk a kötet címadó versét, amely felett szerzőként Móra Ferenc neve áll:

*Ugye szép ruhám van?
Ugye csillog, ragyog?
Valamennyi virág
Mind énrám mosolyog*

*Szép a ruhád, szép, szép,
De ne kevélykedjél;
Minden virág tudja,
Hogy hernyóból lettél.*

Milyen jó kis verset csinált Móra – gondoltam magamban – Pósa négysorosából!

Költőnk témái, hangulatai és sorai persze nemcsak Móránál köszönnek vissza. Sok más irodalmi nagyságunk is merített belőlük. Néhány példát éppen e fórum lapjain közöltem, 2008-ban.¹ Később felhagytam ilyen irányú vizsgálódásaimmal, s fontosabb terület felé fordultam: Pósa és az Európában akkortájt újra élenjáró honi óvodai kapcsolatoknak betemetett nyomait kutattam.

Az esztendő elején jelent meg az *Albumlapok Pósa Lajosnak* című kötet,² melyet az emlékévhöz kapcsolódó rendezvénysorozat keretében Szegeden is bemutathattam. Mint költőt a nagy árvíz után új virágzásnak induló alföldi metropolisban értékelték leginkább; művelődéstörténeti jelentőségét és irodalomtörténeti fontosságát e város falai között alapozta meg. Természetes, hogy Gömör mellett Szegeden keletkezett a legnagyobb arányú vele kapcsolatos irodalom. Lényeglátó tanulmányok, tárcák, recenziók és nélkülözhetetlen adalékok köszönhetőek szegedi vagy szegedi kötődésű íróknak, irodalomtörténészeknek, kutatóknak, pedagógusoknak. A kötetben helyet kapott régi nagyokéi mellett a kortárs szegedi szerzők munkáiról is részletesen szóltam.

Mikola Gyöngyi *Az olvasó kisgyermek – Pósa Lajos és Kosztolányi gyermekképe* című esszéjét a következő szavakkal zárta: „Végezetül három verset szeretnék idézni annak illusztrációjaként, hogy Pósa gyermekversei nemcsak a saját korában arattak nagy sikereket a kis olvasók körében, hanem ihlető forrásul szolgáltak a későbbi gyermekköltők munkáihoz is.³ Valójában egy alapos és a mai elméleti és filológiai szaktudás eszköztárát is igénybe vevő intertextuális vizsgálatra lenne szükség ahhoz, hogy képet kapjunk ennek a hatásnak az erejéről és kiterjedéséről a magyar gyermekirodalomban. Az itt idézett három vers talán megsejtet ebből valamit, ahogy a költői eszközök evolúciójából is.”

A szegedi könyvbemutatóra készülődve, gyakran eszembe jutottak a fentebb idézett gondolatok. Előkerestem hát korábbi jegyzeteimet és az azokhoz gyűjtögetett dokumentumokat, hátha találok közöttük valami érdekességet, amit a helyszínen megjelent érdeklődőknek bemutathatok. S láss csodát, találtam! *Az Én Újságom* című gyermeklap egy kimásolt oldalát. A ritka csemege néhány bekötött évfolyama a költő dédunokaöccsének, Pósa Dezsőnek jóvoltából került hozzám 2009 tavaszán. Bennük főként Pósa a kis olvasóknak írt szerkesztői üzeneteit tanulmányoztam, s ha már kéznél voltak, kifotóztam a *Bogaras ábécze* hétről-hétre közölt néhány darabját is. A mondott másolat *Az Én Újságom* 1895-ös évfolyamának 126. oldaláról készült (34. szám). Élhetett valami az emlékezetemben, ezért tehettem félre, ám az újonnan fellelt szöveg Móráéval (vagy a neki tulajdonítottával?) való betű szerinti egyezése akkor elkerülte a figyelmemet. Mindenesetre Szeged szép városába már a szövegazonosság hírével érkeztem, és a Somogyi Könyvtárban megjelent érdeklődőknek fel is mutattam az *Aranyos pillangó* című vers mindkét közlését.

Hogy Móra olykor plagizált, értő ismerőinek nem újság. Egy esetre Apró Ferenc is felfigyelt: „Sebők egyik emlékidéző írása (*A Szegedi Napló huszonöt éve*, 1904) ar-

¹ *Kun Miklós Jenő: Pósa Lajos, a nemzetnevelő.* Széphalom 18., a Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve, 2008. 201–210.

² Siker Kiadó, Bp., 2014. (Szerkesztő: *Kun Miklós Jenő*, munkatárs *Pósa Judit*.)

³ *Pósa Lajos:* Nádi veréb, *Gazdag Erzsébet:* Ringató, *Weöres Sándor:* Nádi csibe.

ról szól, hogy – téma híján – »ütni fogja« a rendőrséget. Ám megismerve az áradó szívéllyességű Szluha Ágoston főkapitányt, nyomban letett a szándékáról... A pazar tárca úgy megtetszett Mórának, hogy – a kapitány neve nélkül – ő is megírta (1923, 1932), mintha vele történt volna az eset 1902-ben!⁴ Plágiumtudomány, mosolygott önmagán (1908), tudva, hogy egyszer majd jön egy kutató, aki föltárja, mit honnan »lopott össze« az író...»⁵

126 AZ ÉN UJSÁGOM 34. szám.

BOGARAS ÁBÉCZE.
A jó gyermeknek írta:
PÓSA BÁCSI.

Aranyos pillangó.

Úgy-e szép ruhám van?
Úgy-e csillog-ragyog?
Valamnyi virág
Mind én rám mosolyog.

— Szép a ruhád, szép, szép,
De ne kevélykedjél!
Minden virág tudja,
Hogy hernyóból lettél!

Katiczabogár.

1. Kis Katiczabogár
Megy látogatóba...
„Isten hozott nálunk!”
Köszönti a rózsá.

2. „Szolgálhatok talán
Egy kis délebéddel?
Kis piros tányérkán
Finom édes mézzel?”

3. „Köszönöm, jaj de jó!
Eljövök vasárnap.
Most sietek nagyon,
Violáék várnak.”

4. Kihajlik eléje
Fehér violácska:
„No, csakhogy eljöttél,
Katiczabogárka!”

5. Kerülj beljebb hozzánk,
Terítve az asztal.
Frissítsd föl magadat
Ma hullott harmattal!”

⁴ Móra Ferenc: [A] Daru utcától a Móra Ferenc utcáig. 1962, 116–7.

⁵ Apró Ferenc: Mackó úr Szegeden – 150 éve született Sebők Zsigmond. Szegedi Szépirás, 2011. szept. 1.

Bizonyára lehetne más példákat is szemezgetni a gazdag életműből. Azt viszont kétségtelen, hogy Móra az *Aranyos Pillangó* Pósa-alkotta szövegét a saját verseként közölte volna. Ez ellen szól egyfelől a kettejük közötti mély barátság. Másfelől bármilyen jól sikerült is ez a vers, Móra, aki a költőt soha nem tudta eltemetni magában, a saját neve alatti közlés előtt bizonyára csiszolt volna még rajta, ahogy megtette pl. Pósa *Szeresd a gyermeket* című versével (*Könyes könyv*, 1920). Feltevésem szerint az *Aranyos pillangó*t mint Móra-verset nem ismerte Madácsy László sem, aki foglalkozott Móra gyermekirodalmi hagyatékával. Ha ismerte volna, alighanem felveszi a saját kutatási anyagának felhasználásával összeállított *Hatrongyosi kakasok* című, a nagy író válogatott állatmeséit tartalmazó kötetbe.⁶ Meglehet, hogy tévedek, és a verset sajátjaként közölte Móra Ferenc is. (E nemben alkotott műveiről készült átfogó jegyzékről nem tudok.) De több érv szól amellett, hogy az *Aranyos Pillangó* című kötet alkotói tévedtek. A valós körülmények feltárása a Móra-kutatás feladata.

Az Én Újságomban közölt *Aranyos pillangó* című vers nyomát Pósa általam forgatott köteteiben nem leltem. (Ugyan egykorú iratok említik, *Bogaras ábécze* címen megjelent kötetet a könyvészet nem ismer.) Olvasókönyvekben viszont terjedt, egyéb Pósa-ábécék legjobban sikerült darabjaival együtt (*Juhászbojtár*, *Labdarózsa*, *Óra* stb.). Gyűjteményes kiadványban a vers helye Pósa, eredetileg nyolc kötetre tervezett összes munkáinak VI., ábécéket tartalmazó kötetében lett volna: *Arany-, Bogaras-, Virág- és Fa-ábécze*. A tervből csak öt kötet valósult meg (1905–1907). Végleges helyét a különféle tematikájú ábécék legjobb darabjaiból összeállított *Ábécze* című ciklusban nyerte el.⁷

Gömör nagy szülötte halálának centenáriumi évében a krónikás regisztrálja, hogy a Kriterion Kiadó *Aranyos pillangó* című kötetének címadó versét Pósa Lajosnak köszönhetjük, ily módon a becses gyűjtemény, a tartalomjegyzéktől eltérően nem öt, hanem hat versét tartalmazza.⁸

⁶ Móra Kiadó, Bp., 1973.

⁷ Pósa Lajos Munkái IV. (Aranyládika I.) 232. p.

⁸ A Pósa neve alatt közölt öt vers: *Aludj, baba, aludjál* (énekelt változata még sok családban él, de kevésbé ismert, hogy a vers az övé, a dallam pedig Kacsóh Pongrácé), *Házépítés*, *Nagyanyó nevenapjára*, *Levél Katikának*, *A kacagató hegedű*. A kötetben olvasható Fekete Mihály *Jaj, de mocskos ez a gyerek* című verse is, amely viszont Pósa átköltésében vált ismertté, *Mocskos Pali* címen.